

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

• HVAR 8 DAG •

ILLUSTRERADT

MAGASIN

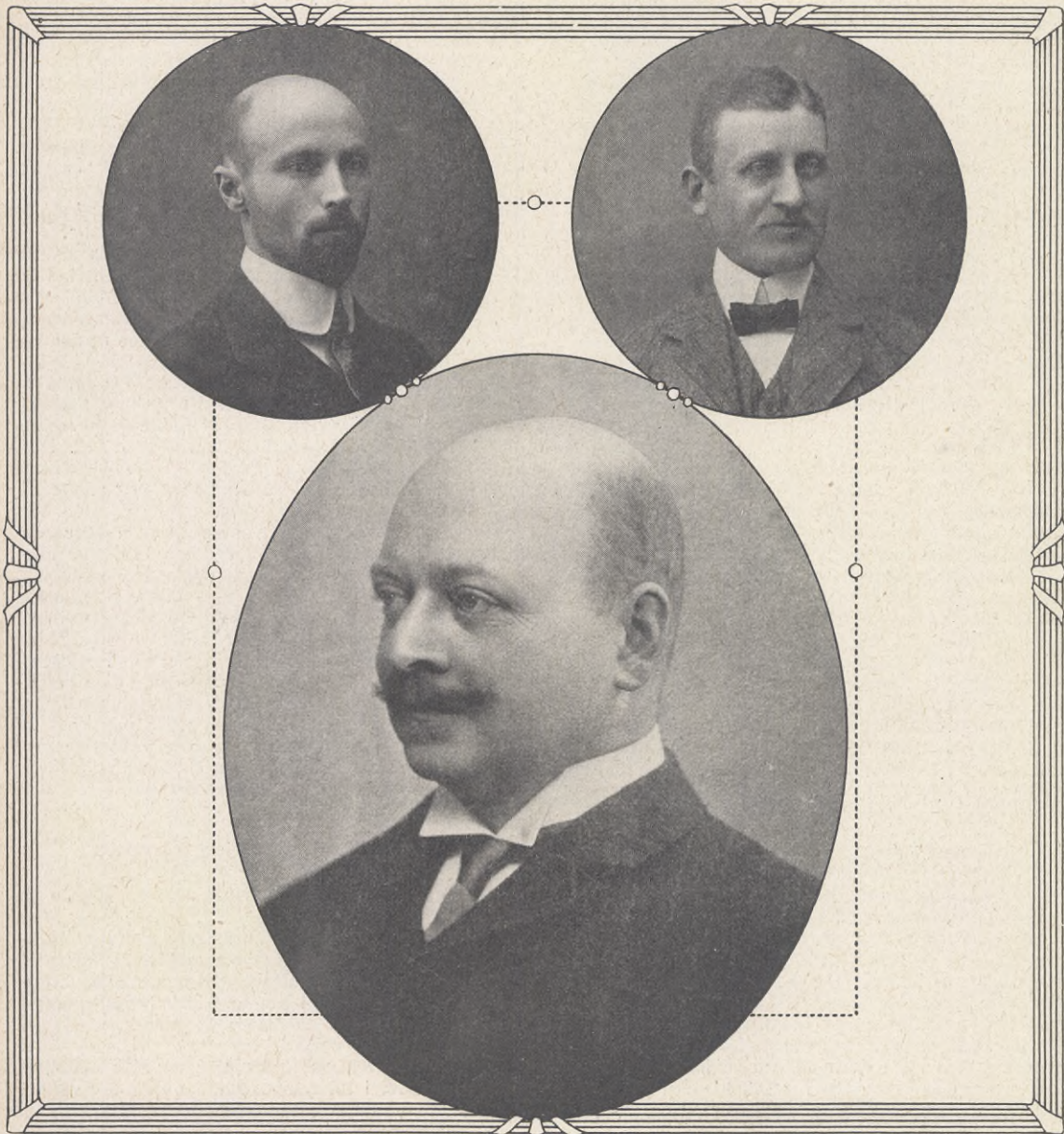

INTAGET TILL KRAFTKANALEN I TROLLHÄTTAN. — FOTO. WALLÉN, TROLLHÄTTAN.

11TE ÅRG.

DEN 17 APRIL 1910.

N° 29.

TORSTEN F:SON HOLMGREN.

GÖSTA MALM.

T. Holmgren

FREDRIK VILHELM HANSEN.

TORSTEN P. SON HOLMGREN. — GÖSTA MALM.

I dessa dagar har öppnandet ägt rum af hvad som blir, om det icke redan är Skandinaviens viktigaste elektriska kraftstation. Tack vare ett synnerligen gynnsamt läge ej långt från kusten, vid en under största delen af året lätt trafikabel vattenled och i en bygd, som äfven i öfrigt icke saknar förutsättningar för utvecklingen af en högt drifven förädlingsindustri, utgöra Trollhättefallen sannolikt Skandinaviens förnämsta tillgång på hvad man träffande benämnt "hvita kol". Att denna kraftkälla utbyggs genom statens försorg och således kommer att tillhandahållas den enskilda företagssamheten utan andra hänsyn än de, som betingas af det allmännas intresse, därför tillkommer förnämsta förtjänsten den man, hvars bild i dag främst pryder H. 8 D:s första sida.

Fredrik Vilhelm Hansen är född i Stockholm den 22 juni 1862, son till köpmannen i Stockholm af samma namn och dennes maka, Augusta Roeck. Student redan vid 16 års ålder genomgick han 1878—82 Tekniska högskolan hvarpå han efter några års praxis ingick vid Väg- och Vattenbyggnadskåren, där han 1888 utnämndes till löjtnant och avancerade så, att han 1905 blef major. Från Väg- och Vattenbyggnadskåren fick han 1908 öfverstes afsked.

Sina egenskaper som teknisk ledare blef Hansen först i tillfälle att ådagalägga som arbetschef vid anläggandet af vatten- och aflöpsledningar i Västerås 1886—88. Sistnämnda år fick han anställning som ingenjör vid Stockholms vattenledning, vid hvilken han redan förut 1882—86 biträdt och gjort sina första praktiska lärospån på vattenledningsteknikens område. 1894—97 var han här t. f. arbetschef och blef därefter förste ingenjör vid samma verk. Under den tid Hansen här tjänstgjorde, utförde han flera betydande anläggningar. Så bl. a. högreservoaren i Stads-hagen, vattentorn- och högtrycksanläggning för Mosebacke-trakten samt stora undervattensledningar i Norrström och Riddarholmsfjärden. De senare utfördes efter ett förut i Sverige ej användt system med helsvetsade Siemens-Martinnrör i stora längder, ett system som sedermera vunnit tillämpning vid flera större arbeten af liknande slag. Slutligen utförde Hansen 1900—04 Stockholms storartade nya vattenledningsverk vid Norsborg, om hvars dimensioner man får en föreställning, när man erfar, att det drog en kostnad af icke mindre än omkring 5 mill. kr., utgifterna för markförvärf oberäknade. Vid alla dessa arbeten, som af honom själf beskrifvits i den 1906 utgifna "Stockholms nya vattenledningsverk vid Norsborg", kom betong till vidsträckt användning i stället för förut brukliga materialier, ett stort tekniskt framsteg.

Bland större anläggningar af liknande slag, för hvilka Hansens förmåga tagits i anspråk, må utom Västerås-anläggningen nämnas vattenledningar i Umeå och Örnsköldsvik, Södertälje, Strängnäs, Kristianstad och Saltsjöbaden, vatten- och aflöpsledningar i Östersund och Hedemora, andra att förtiga. På uppdrag af Kristiania stad afgaf Hansen 1908 utlåtande rörande utvidgningen af dess vattenledning. Om det an-

seende, Hansen i utländska fackkretsar förvärfvat sig, vittnar äfven, att han af "Verein von deutscher Gas- und Wasserfachmännern" insattes i dess kommission för filterringstekniken.

Sin största gärning skulle Hansen emellertid komma att utföra på annat håll. Vid sidan om sin anställning i Stockholms stads tjänst var Hansen sedan 1898 verkställande direktör för Nya Trollhätte kanalbolag. Då dess egendom 1904 inköptes af staten, öfvergick Hansen i dess tjänst först som t. f. direktör för Trollhätte kanal- och vattenverk, därefter 1905 som verkställande direktör och ledamot af styrelsen för samma verk, slutligen från 1908 som vattenfallsdirektör och ordförande i den vid 1909 års början upprättade Vattenfallsstyrelsen. Redan som verkställande direktör i kanalbolaget hade han 1903 utarbetat en kritik af det s. k. Laurellska kanalförslaget. Det är de i denna kritik framhållna synpunkterna, som i stort sedt blifvit vägledande för den sistlidet år af riksdagen godkända planen för ny trafikkanal liksom för den kraftverksanläggning, som nu står färdig att tagas i bruk och vid hvars utförande Hansen hela tiden varit den ledande själen. Den villighet, hvarmed riksdagen beviljat härför erforderliga anslag, har tvifvelsutan sin huvudsakliga förklaring i det förtroende, den fattat till Hansens förmåga som teknisk ledare och affärschef.

Sedan 1906 är Hansen svenska statens ombud i Internationella föreningens för sjöfartskongresser permanenta utskott i Bruxelles. Såsom sakkunnig har han deltagit i utarbetandet af förslag till "grunder för förvaltningen af kronan tillhöriga vattenfall".

I det tekniska föreningslivet har Hansen tagit liflig del, bl. a. som en af stiftarne af kommunaltekniska föreningen, som stiftare och ordförande i Trollhättans ingenjörsklubb, samt på ledande poster inom Svenska teknologföreningen, hvori han sistlidet år utsågs till ordförande.

Två af direktör Hansens medarbetare vid det stora verket böra i detta sammanhang särskildt nämnas. Överingenjören *Torsten Andreas Frithiofson Holmgren*, född i Häbo-Tibble i Upland den 1 aug. 1874 och son till prof. A. F. Holmgren i Upsala och hans maka, f. Tersmeden, blef student 1891 och aflade tre år senare, ännu icke tjugoårig, afgangsexamen från Tekniska högskolan. Efter anställning hos Siemens & Halske i Berlin 1894—97 var han 1897—99 föreståndare för Gefle elektriska belyningsaktiebolags, 1899—1901 chef för Wiklunds verkstäders aktiebolags elektriska afdelning samt 1901—06 delägare i och chef för Elektriska pröfningsanstalten i Stockholm. 1907 förordnades han till öfveringenjör vid Trollhättan och blef 1910 ordinarie innehafvare af denna befattning. — Löjtnanten vid Väg- och Vattenbyggnadskåren *Carl Gösta Oscar Malm*, född 1873, var chef för konstruktionskontoret vid uppgörande af förslaget till anläggningen 1906 och har sedan alltifrån byggnadens början varit arbetschef vid dess utförande.

SVENSKA STATENS KRAFTVERK VID TROLLHÄTTAN.

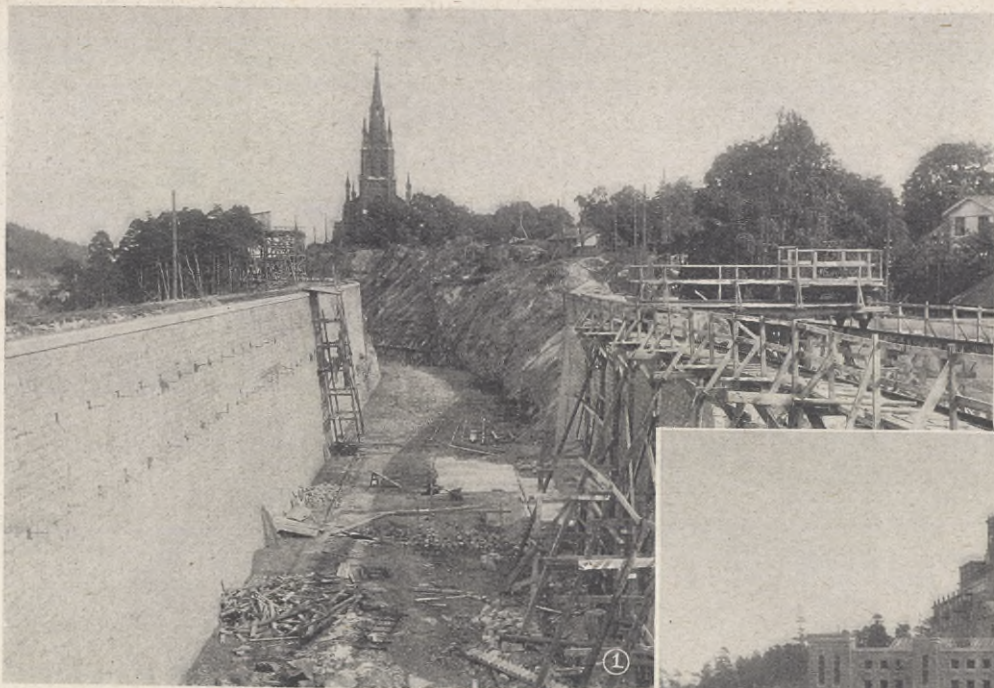
Göta älf, Sveriges vattenrikaste flod, bildar aflöps för den 5,570 kvadratkilometers yta omfattande sjön Väneren, af Europas insjöar i storlek den tredje i ordningen. Hela höjdskillnaden mellan Väneren och hafvet uppgår till omkring 44 m., hvaraf till Trollhättefallen höra omkring 32 m. Älvens lågvattenmängd utgör 320 kbm. pr sek. och högvattenmängden 900 kbm. pr sek. Genom Vänerens reglering beräknas att staten vid sina fall i Göta älf kan disponera ett kraftbelopp af ej mindre än omkring 180,000 hkr. och detta i en trakt med mycket goda kommunikationer, ej

långt från Göteborg och i centrum af en folkrik del af landet.

Sedan år 1908 är staten ensam ägare öfver vattenkraften i Göta älf, hvarigenom möjlighet finnes att på ett ekonomiskt sätt utnyttja den samlade vattenkraften — och detta i samband och intressegemenskap med den redan påbörjade betydande utvidgningen af trafikleden Väneren—hafvet.

Den nu driftfärdiga kraftstationen vid Trollhättan, det första ledet i tillgodogörandet af Göta älfs vattenkraft, är konstruerad för utnyttjandet af 250 kbm. pr

KRAFTKANALEN VID KYRKAN.

sek. motsvarande 80,000 turbinhästkrafter. Anläggningen som är förlagd på älfvens östra strand, påbörjades till en ringa del i slutet af år 1906.

Vattentillførseln till stationen är anordnad medelst en öpen kanal från intaget, ofvanför det öfversta fallet till kraftverkets fördelningsbassin förlagd i närheten af det nedersta fallet.

Regleringsdammen öfver älfven förlägges vid början af det öfversta fallet och utföres med användande af två st. 3,6 m. höga, 20 m. långa s. k. rulldammar. Intaget till kraftkanalen är anordnad så att vattnets rörelseriktning blir vinkelrät mot flodens, hvarigenom is och andra flytande föremål hindras att inkomma i kanalen. Kraftkanalen är c:a 1,300 m. lång och är till hela sin längd helt utsprängd i berget eller murad af betong. I kanalen är insatt en afstängningslucka af s. k. Stoney-typ 17 m. bred 9 m. hög samt vägande 60 ton. I kanalens lägsta del har anbragts en lucka, ge-

nom hvilken kanalen vid behof kan tömmas till älfven. Tillloppskanalens sista del göres på en längd af 35 m. med vertikala, släta sidor, klädda med klinker under vattenytan och huggen granit i vattenlinjen. I denna del af kanalen skall nämligen vid profning af turbinernas effekt utföras mätning af den framrinnande vattenmängden.

Öfver kanalen leda tre st. broar.

Kraftkanalen utmynnar i en s. k. fördelningsbassin, belägen på berget ofvanför kraftstationen. Bassinen är försedd med bräddallopp för att afbörda den vattenvåg som måste uppstå i kanalen om turbinerna plötsligt aflastas och regulatorerna sålunda slå igen. En ränna för fisk är äfven här anordnad.

Intagsanordningarna från bassinen till turbinerna äro förlagda i den s. k. tubintagsbyggnaden, från hvilken en stål-tub för hvarje turbin, insprängd i tunnel genom berget, le-

Foto. Wallén, Trollhättan. KRAFTSTATIONS- OCH TUBINTAGSBYGGNADERNA. H. & Ds STOCKHOLMSFOTOGRAF.

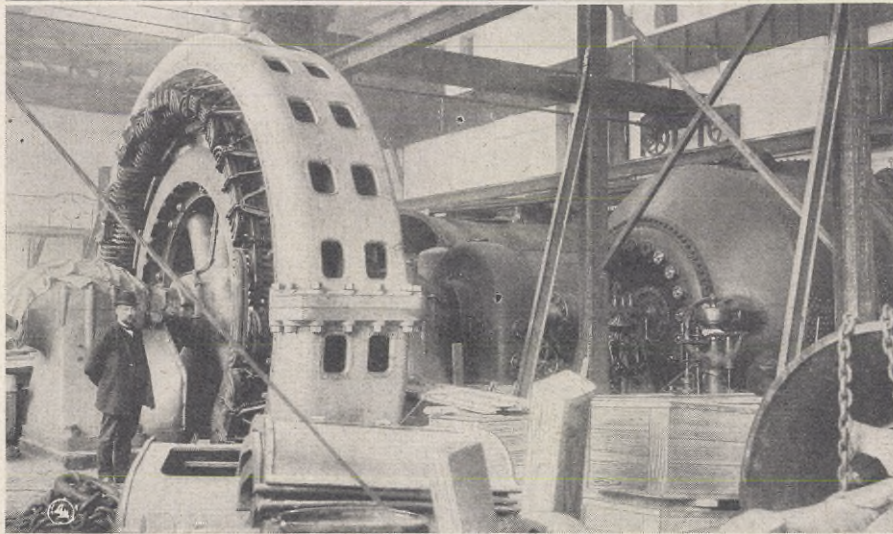
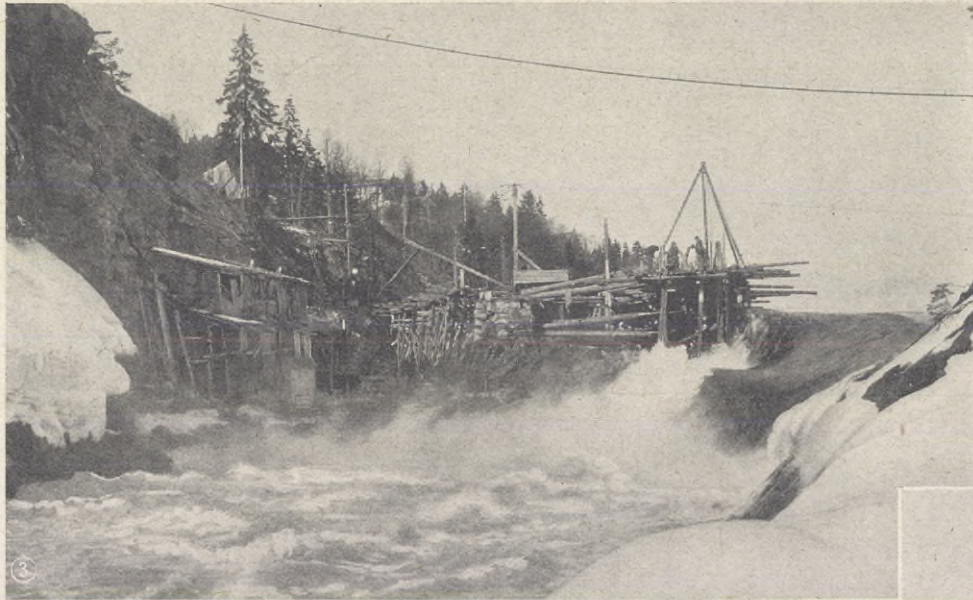

Foto. Wallén. Trollhättan.

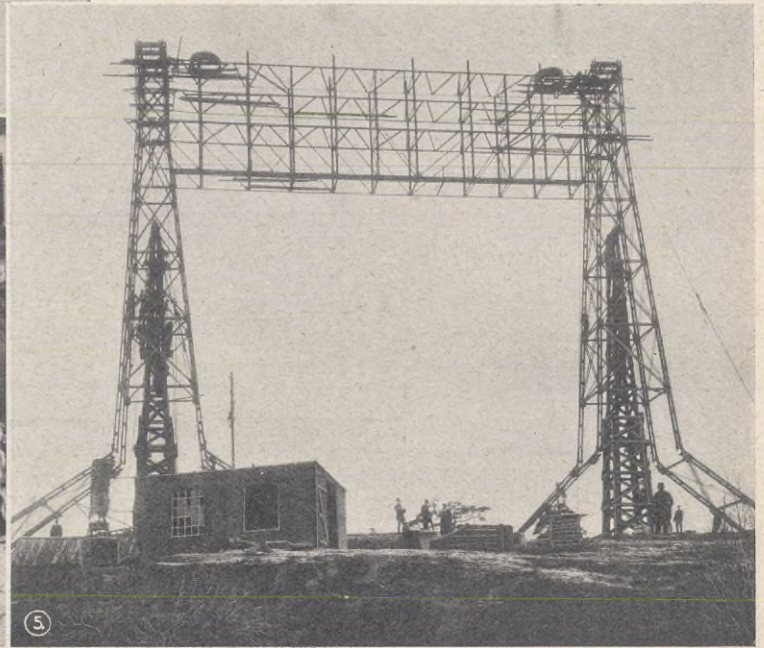
der ned till kraftstationen. De bestå af kammare, som hvar och en kan afspärras från fördelningsbassinen med en lucka samt isgrind. Isgrindarna bakom luckorna skydda turbinerna för vattnet medföljande fasta ämnen såsom trästycken m. m. och isynnerhet is. Isgrindarne komma att uppvärmas på det isen ej må häfta vid.

Kraftstationen innehåller de med horisontala axlar konstruerade turbinerna samt de direkt till dessa kopplade generatorerna. De stora turbinerna utvecklade normalt vid en omloppshastighet af 187,5 hvar af pr min. 10,000 eff. hkr. maximalt 12,500 hkr. De äro s. k. frontalturbiner, hvardera

3. REGLERINGS DAMMEN UNDER ARBETE.

4. INTERIÖR AF KRAFTSTATIONEN. En af de stora elektriska generatorerna.

5. EN AF DE VÄLDIGA STOLPARNA som uppbära långlinjerna öfver trafikkanalen. Foton visar stolpen under arbete och framgår där af huru man genom tillskarfvandet af del efter del *underifrån* och sedan det helas höjande så småningom når till den erforderliga höjden af c:a 40 m. öfver trafikkanalen.

med två löphjul. Till hvarje aggregat hör en separat regulatoranordning, bestående af regulator, servomotor, oljepump och tryckklocka, men kunna de skilda regulatoranläggningarna vid behof hopkopplas. Vidare finnas här tre stycken magnetiseringsmaskiner hvardera om 500 hkr.

Generatorerna alstra trefasväxelström med en frekvens af 25 perioder och 10,000 volts spänning. De äro helt och hållet inneslutna i gjutna kåpor för erhållande af effektiv kylning af lindningarna samt undvikande af för stark temperaturstegring och däraf förorsakadt luftdrag i kraftstationen. Generatorernas rotor äro utbildade som fläktar samt insuga den kalla luften genom rymliga, slutna kanaler som framgå i kraftstationens murar och under dess golf.

Den i generatorerna uppvärmda luften afledes likaledes genom slutna kanaler. Vintertid användes den för uppvärmning af såväl generatorstationen som tubintagsbyggnaden och ställverksbyggnaden. Sommartiden bortledes den varma luften.

Vikten af en generator är 170 ton, däraf rotorn 60 ton. Den yttre diam. är 6,5 m. Transporten af en generator från Västerås till Trollhättan tog 7 järnvägsvagnar i anspråk.

Från kraftstationen ledes strömmen i kablar genom en tunnel till den omkring 200 m. däriifrån belägna ställverksbyggnaden som innehåller transformatorer, strömbrytare, åskskydd och alla andra anordningar som krävas för energiens distribuering. De närmast belägna afnämarna förses med den direkt genererade strömmen om 10,000 volt; för mera aflägsna orter upptransformeras den till en linjespänning af 50,000 volt, som vid mottagningsstationen af staten nedtransformeras och levereras med för orten lämplig spänning.

Den intressantaste delen af instrumenteringsanläggningen är utan tvifvel kontrollrummet — kraftverkets hjärna. Här i ställverkets midparti kommer den ljufiligaste tystnad att vara rådande. Den vakthafvande verkmästaren distraheras icke af buller från några maskiner. Framför sig har han prydliga instrumenttaflor, som lämna honom besked om allt hvad som försiggår i anläggningen. Han kan här manövrera och reglera det hela och får signal om hvarje apparat som råkat i olag och hvilken.

Med maskintelegrafer kan han ned till maskinsalen gifva order om igångsättning m. m. och får sin order kvitterad som kaptenen på kommandobryggan. Får

han maskintelegraf om en maskinskada kan han omedelbart på elektrisk väg fälla motsvarande lucka i tubintagsbyggnaden och sålunda stänga af vattentillförseln. Genom direkta rikstelefonlinjer via Göteborgs central står han på ett ögonblick i förbindelse med hvilken sekundärstation som helst.

Från ställverksbyggnaderna utgå långlinjerna att börja med i ett gemensamt knippe på c:a 40 m. höjd öfver den nya trafikkanalen. De framdragas i hufvudsak på fackverksstolpar af järn på betongfundament.

Största delen af leveranserna till anläggningen ha placerats hos svenska fabrikanter. Sålunda blifva af de fyra stora turbinerna, som genast installeras, två stycken gjorda af Nydqvist & Holm i Trollhättan och de andra två af Karlstads Mek. Verkstads filial, Kristinehamn. Generatorerna och största delen af instrumenteringen göres af Allmänna Svenska Elektr. Aktiebolaget i Västerås.

Den elektriska energien kommer, sedan en del reserverats för elektrisk järnvägsdrift, att försäljas till kommuner och enskilde. Då anläggningskostnaden för kraftverket är ovanligt låg — 11½ millioner kr. för 80,000 turbinhästkrafter — kan energipriset blifva synnerligen moderat. Leveranskontrakt äro redan uppgjorda med städerna Göteborg, Skara, Sköfde, Alingsås liksom med en del mindre orter, hvarjämte aftal äfven upprättats med flera enskilda industriella anläggningar.

Vid Trollhättan upplåter staten på ett för ändamålet utlagdt, vid kanal och järnväg beläget industriområde förmånliga tomter för sådana industrier, som måste hafva elektrisk energi till synnerligen lågt pris och som därför, till undvikande af öfverföringskostnader, böra ligga nära intill kraftkällan.

Förvaltningen af statens vattenfall vid Göta älf äfvensom den s. k. Trollhätte kanal, hvilken förmedlar trafik mellan Vänern och hafvet samt utgör Sveriges viktigaste kanalled, har hittills stått under ledning af en lokal styrelse med säte i Trollhättan, men från och med 1909 äro de lagda under den nyupprättade Kungliga Vattenfallsstyrelsen, hvilken äfven har alla andra staten tillhöriga vattenfall under sin förvaltning.

*

(Vi hänvisa äfven till H. 8. D. årg. XI: 11 och 20, betr. ställverksbyggnaden och afstängningsluckan.)

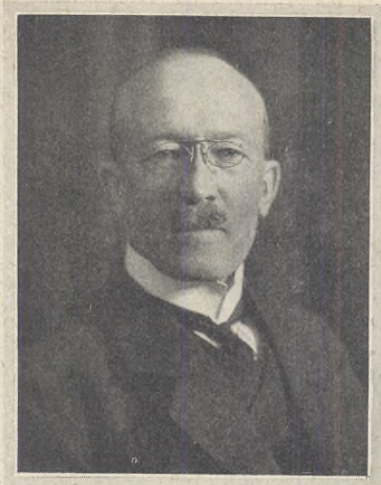

Foto. Wallén Trollhättan.

Kilohls Kem. A.-B. Upprätt Stålvägsparre Stålm.-Öbg.

VY ÖFVER KRAFTKANALEN FRÅN KYRKAN MED INSTRUMENTBYGGNADEN TILL HÖGER.

Efter porträtt.

Klisché: Bengt Sjöversparre.

FERDINAND BOBERG.

Ferdinand Boberg, vår store byggkonstnär, fyllde den 11 april sitt femtionde år.

En utpräglad individualitet, en osviklig känsla för linjernas rytmiska skönhet och massornas proportionering, en levande uppfattning af skönhetsvärdena är hvad man städe återfinner i Ferdinand Bobergs verk, i de monumentala praktbyggnaderna liksom de mindre privatbyggnaderna.

Stockholm står i aldrig förglömlig tacksamhetsskuld till denne man för de i stort som smått, i helhet som detalj mästerliga arkitektoniska verk, hvarmed han smyckat staden. Och hans betydelse för den svenska arkitekturens alltjämt kraftigare och målmedvetnare sträfvan hän mot dess natur-

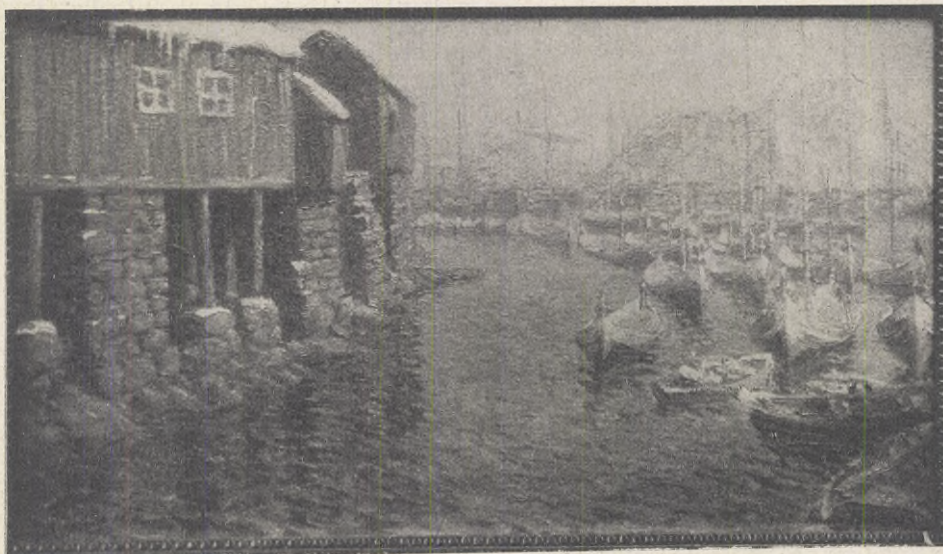
Efter porträtt.

Klisché: Bengt Sjöversparre.

FRU ANNA BOBERG.

liga rangplats inom de fria konsterna kan knappt öfverskattas.

År 1897 var det egentligen som Boberg först på allvar slog igenom i det allmänna medvetandet — 1897, utställningsåret. Visserligen var han inte den gånge, som i fjol, Stockholmsutställningens ende arkitekt, men däremot afgjordt den dominerande. Och liksom det var vid 1897 års stora utställning Boberg slog sitt första stora slag,

Efter fotografi.

Klisché: Bengt Sjöversparre.

MOTIV FRÅN LOFOTEN, oljemålning, nu exponerad i Paris, af fru Anna Boberg.

Efter fotografi.

Klisché: Bengt Sjöversparre.

FRIH. CARL CEDERSTRÖM vistas f. n. i Frankrike för att praktiskt och i detalj sätta sig in i aviatiken och är alltså *den förste svenske* som närmare träd i beröring med den moderna flygkonst, som representeras af aeroplanet.

så torde man med fog kunna påstå, att han hittills vunnit sin största seger vid utställningen af 1909 — "en dröm i hvitt under Djurgårdens gröna löfhalv" har man kallat detta hans tyvärr alltför kortlifvade byggnadsverk.

Vi hänvisa äfven till helsidesportr. och text i årg. IV: 47.

*

Ferdinand Bobergs högt begåfvade maka fru *Anna Boberg*, f. Scholander, utställer f. n. i Paris — liksom för tre år sedan — en större samling motiv från Lofoten, hvilka tilldragit sig en liflig uppmärksamhet och gynnsamt bedömts af den franska kritiken, som talar om de utställda målningarnas gripande storhet och genomträngande känslighet.

FRÅN BOY-SCOUT-ÖFNINGARNA VID ÅSGÅRDS SKOLKOLONI I JÄMTLAND, under ledning af agronomen Victor Georgii, D. 24-31 MARS.

1. DELTAGARE I ÖFNINGARNA VID TÄNG.
2. SIGNALÖRER.

Efter fotografier.

Kitché; Kem. A.-B. Bengt Sjöfverparre Sthlm.—Gbg.

3. INSTRUKTION I KARTLÄGGNING. — 4. HUR SVENSKA BOY-SCOUTS HÄRDAS: På spaning i fjällen — en öfning, som man nog knappast är i tillfälle företaga i boy-scoutings hemland.

Man kan i dessa dagar knappast ögna i en svensk tidning utan att stöta på åtminstone någon rubrik, där ordet *boy-scout* i en eller annan form förekommer. Man diskuterar med ifver de riktlinjer på hvilka man önskar att den på svensk mark öfverflyttade rörelsen skall gå fram, och man diskuterar om lämpligaste namnet för våra svenska "ömfotingar", "svenner", "riddarpojkar" eller allt hvad de mer och mindre träffande beteckningarna lyda.

Intresset för boy-scouting har gripit omkring sig med fart här i landet, glädjande att konstatera. Och det är att hoppas, att den underliga taktik, som den vid ett möte i hufvudstaden tillsatta kommittén "för scoutrörelsens ordnande" gjort sig skyldig till genom att själfrådigt deklarerat sig som centralstyrelse för hela landet, icke skall verka allt för hämmande.

HERTIGPARETS AF SÖDERMANLAND NYA PALATS.

EXTERIÖR AF DET NYA FURSTEPALATSET
Å DJURGÅRDEN.

Porträtten till höger:
HERTIGPARET AF SÖDERMANLAND. (Fo-
tografien af prinsessan Maria i automobilen är
tagen utanför palatset).

H. S. DA STOCKHOLMSFOTOGRAF

Kliché - Kem. A.-B. Bengt Sjöfverparre Ståhl - Öbg.

De undre bilderna: HALLEN. Å foton t. v. synes matsalen i bakgrunden.

A. & D:s STOCKHOLMSFOTOGRAF

INTERIÖR FRÅN PRINS VILHELMS DJURGÅRDSPALATS:
I förgrunden prinsessan Marias skriftrum, därefter prins Vilhelms skriftrum och sist biblioteket.

Kliché: Bengt Silfverparre.

Efter porträtt.

Kliché: Bengt Silfverparre.
GREFVE BIRGER MÖRNER,
svenske konsul i Sidney.

Det tredje furstepalatset å Djurgården, allat re F. Böbergs verk, är nu sedan en tid bebodt, äfven om dess inredning ej är i detalj slutförd. Det är som bekant *hertigparet af Södermanland*, som nu å Oakhill tagit sin nya magnifika boning i besittning. Hället i en ljus och glädlig ton, utmärker sig palatset genom sin komfort, sin solida elegans och utökta trefnad.

*

Vår svenske konsul i Sidney, greve Birger Mörner, ligger f. n. i en *pressfejd* med Nya Syd-Wales premiärminister m. fl. högt uppsatte män, med anledning af en varning från greve M. till svenska regeringen hvari konstateras svårigheterna att nu få arbete i Australien samt påpekas vådorna af emigration dit ut.

Efter porträtt.

Kliché: Bengt Silfverparre.
BARON CONSTANTIN STÆL von HÖLSTEIN,
den populäre ryske legationssekreteraren i Stockholm, som nu utnämnts till rysk minister i Stuttgart.

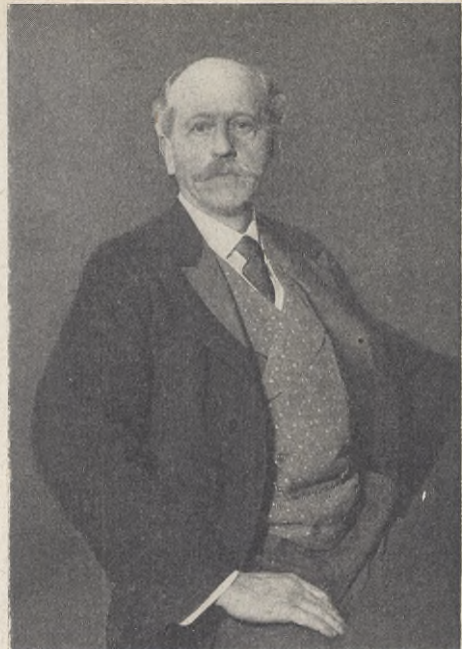

Efter fotograf.

Klöhn · Bengt Sjöforsparre.

EXPRESIDENTEN ROOSEVELT, som efter sina nimrodsäventyr i Afrika KOMMITTILL EUROPA, BESÖKTE NYLIGEN ROM, därvid en konflikt utbröt med Vatikanen. Foton tagen vid Colosseum i Rom.

LOWELL, den framstående amerikanske astronomen, som i dagarne vid föredrag i Paris och London framlagt sina teorier om de af honom fotograferade nya kanalerna å Mars, som han anser invånare å Mars ha byggt.

Den 27 mars aftäcktes i Paris ett monument öfver en af mänsklighetens välgörare, den amerikanske tandläkaren *Horace Wells*. Det är honom vi hafva att tacka för att läkarevetenskapen är i stånd att företaga de farligaste operativa ingrepp utan att patienten förnimmer några smärtor eller ens är medveten därom.

Horace Wells var praktiserande tandläkare i Hartford i Connecticut, Förenta staterna, i midten af förra århundradet. Den 10 december 1844 åhörde han tillsammans med sin vän, d:r *Riggs*, ett föredrag af en kemiker, d:r *Colton*, hvarvid denne för att demonstrera kväfoxidulens verkningar lät en person inandats lustgas.

Lustgasen hade upptäckts redan 1776 af *Priestley*, och den store engelske kemikern *Humphrey Davy* påvisade 1799 dess förmåga att vid

Efter fotograf.

Klöhn · Bengt Sjöforsparre.

DET I PARIS AFTÄCKTA MONUMENTET ÖFVER TANDLÄKAREN HORACE WELLS.

inandning försatta människan i en angenäm medvetlöshet. Under den följande tiden hade detta demonstrerats otaliga gånger och liksom vår tid har sina morfinister hade man då lustgasandare.

Det var Horace Wells förbehållet att vara den förste som insåg och begagnade sig af denna kväfoxidulens förmåga för att eliminera bort smärtan från operationsrummet. Vid den nämnda demonstrationen iakttog han, att den person, som inandats lustgasen, under gastruset stötte sitt ben ganska ordentligt utan att gifva något tecken af smärta. Detta föranledde Wells att säga till *Riggs*: "På den tiden skulle jag kunna hinna ta ut en tand innan det hann att kännas". Och följande dag lät han *Riggs* taga bort en tand på honom, efter det han inandats lustgas, samt fann sitt antagande bestyrkt:

Etna-vulkanen, som den 23 mars begynte röra på sig efter en långvarig hvila och då ur nybildade kratrar utslungade en väldig lavaström, har alltsedan nämnda dag varit i verksamhet. Utbrotten ha än ökats, än aftagit i styrka. När detta skrives, tros det emellertid, att faran för de egentligen hotade orterna — främst byarna Borello och Nicolosi — för denna gång är öfver.

Efter fotograf

ETNA UNDER DET NYA UTBROTTET: En lavaström.

Kilcké: Bengt Sjöforsparre.

Efter fotograf.

TILL SFRIDEN OM HEGEMONIEN ÖFVER PERSIEN: Den tyske instruktören i persiska armén Haase, efter återkomsten från de framgångsrika striderna mot den uppriske Rakhin Khan, som flytt till Ryssland. (Se "Veckans dagar".)

Kilcké: Kon. A.-B. Bengt Sjöforsparre SÖM—Gly.

han hade ej haft någon som hälst förnimmelse af smärta.

Sedermera företog han upprepade gånger operationer under lustgasbedöfning och kan alltså sägas hafva jämte *Lister*, antiseptikens skapare, gifvit upphof åt hela den moderna kirurgien.

Lustgas användes än i dag i Amerika i oerhörd utsträckning, förnämligast på grund af dess lätthandterlighet och så godt som absoluta ofarlighet. I Sverige har den däremot aldrig vunnit vidare insteg, sannolikt beroende på någon oförklarlig fördom däremot hos vår läkarekår.

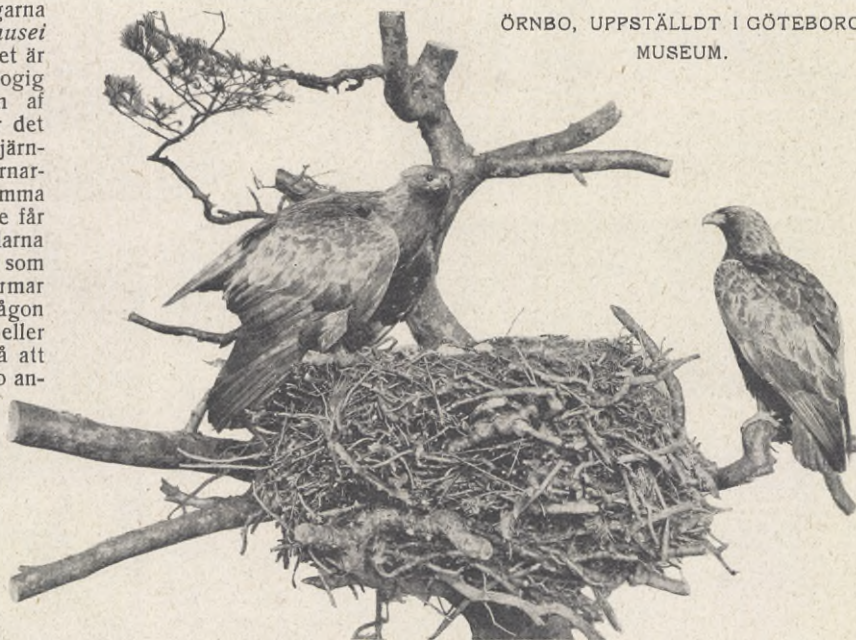

Efter fotografi. *Kliché - Bengt Silfverparre.*
DEN FRANSKE AVIATIKERN LE BLON hvars aeroplan den 2 april störtade ned på en klippa i S:t Sébastianbukten, därvid L. blef dödad.

Efter fotografi. *Kliché - Bengt Silfverparre.*
DEN FRAMSTÄENDE TYSKE VETENSKAPSMANNEN PROFESSOR ABEGG före den uppstigning den 3 april med ballongen "Schlesien" som skulle kosta honom lifvet.

Ett örnbo har i dagarna ställts upp i Göteborgs musei Zoologiska afdelning. Det är hämtadt från en vild, skogig fjällklyfta på norra sidan af Torneträsk. Därifrån har det af lappar burits fram till järnvägen. De gamla kungsörnarna samt äggen höra till samma näste. Ett sådant örnrede får tjänstgöra år efter år, fåglarna bättra endast på de skador som vinterns oväder och stormar orsakat. Och skulle någon gång örnparet förolyckas eller deras ägg gå förlorade så att redet står tomt, genast äro andra roffåglar framme och ta det i besittning. Bevis härför har man funnit vid detta bos montering. Dess inre innehåller nämligen fjädrar af fiskgju-se, fjällvråk, stenfalk och jorduggla utom naturligtvis sådana af kungsörn. — Boet har säkerligen varit i bruk en fem, sex år men är ändock ej bland de större. — De gamla kungsörnarna lämna sällan fjällen och deras närhet. Bland hundratalens ungfåglar som i södra Sverige skjutas på höststräcket är det på sin höjd någon enstaka gam-

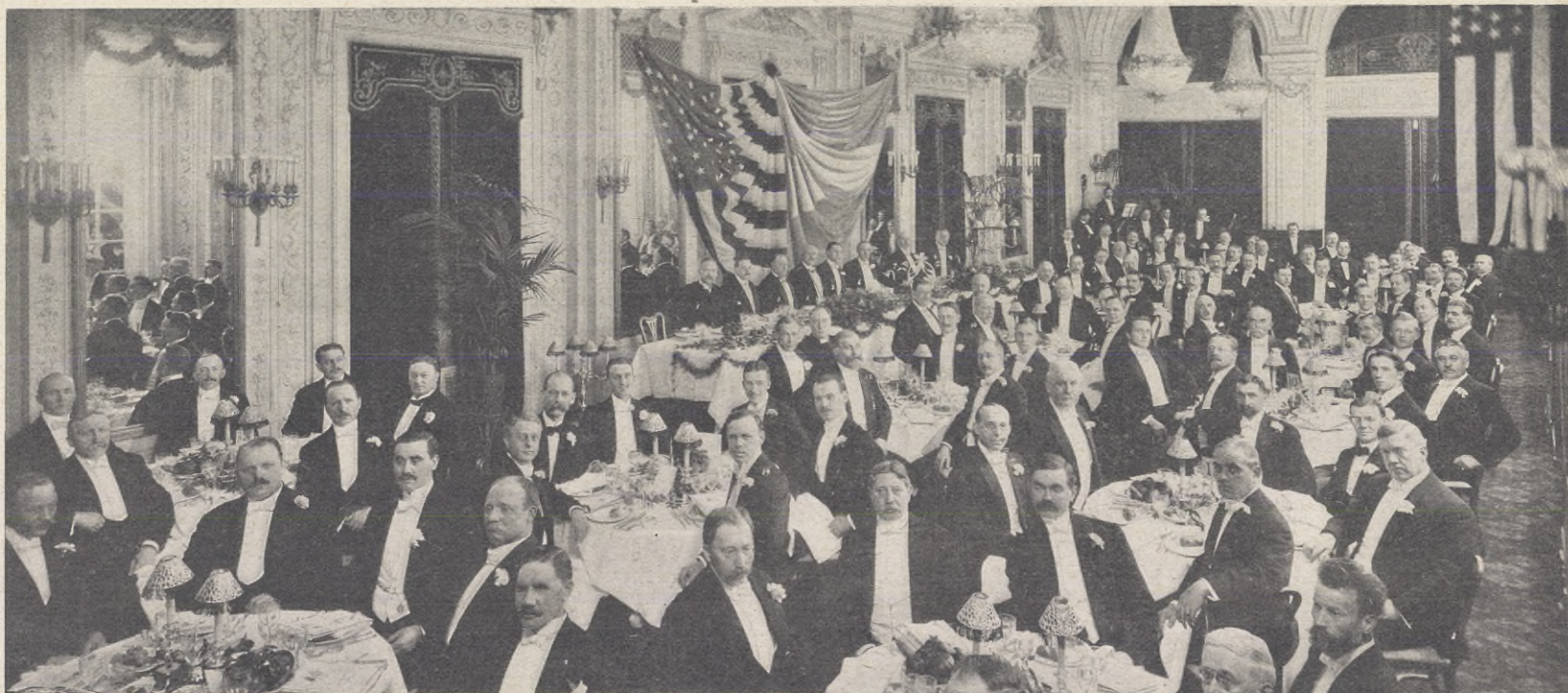

ÖRNBO, UPPSTÄLLDT I GÖTEBORGS MUSEUM.

mal fågel. Gamla kungsörnar äro öfverhufvudtaget mycket svåra att komma öfver och det är därför en sällsynt och dyrbar grupp som Göteborgs museum erhållit. Den har levererats från konservator G. Kihlens verkstad samt uppsatts af honom och herr Sjölander. L. J.

SVENSKA HANDELSKAMMAREN I NEW YORK.

— 462 —

HVAR 8 DAG

FÖRSTORING AF HUFVUDPARTIET Å ÖFRE BILDEN.

Efter fotograf

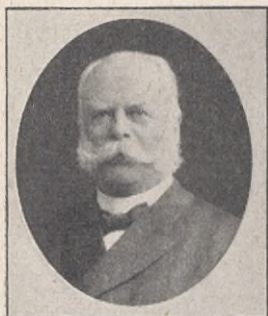
Kistohé · Bengt Sjöberg

FRÅN SVENSKA HANDELSKAMMARENS STORA BANKETT I NEW-YORK:
Vi namnteckna: 1. Minister H. Lagercrantz; 2. John Aspegren, director New-York Produce Exchange, First Vice-president i Sv. handelskamm.; 3. Grefve Henning G. Taube, Second Vice-president i d:o; 4. Konsul Magnus Clarholm; 5. D:r L. H. Beck, President Uppsala College; 6. Hon. W. R. Wilcox; 7. Welding Ring, president of Newyork Produce Exchange; 8. Hon. C. A. Sundström; 9. Erik Aug. Lindblom; 10. Thure Thulstrup, artist; 11. Hans Lagerlöf; 12. A. P. Lundin; 13. Gust. Pers Wern; 14. J. W. H. Hamilton.

Den 21 mars hade *Svenska handelskammaren* i New-York sin första årliga bankett, å hotell Astor, därvid ett hundratal herrar närvaro, bland hvilka märktes de mest framstående svenskarna i staden. Hedersgäst var minister Herman Lagercrantz.

* Data å nästa sida.

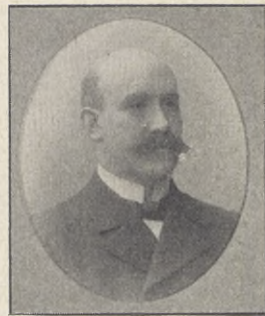
K. J. U. SPARRE.
Friherre. F. d. Landshöfding
— Stockholm. 75 år 7 April.*

T. HINTZE.
Underståthållare.— Stockholm.
55 år 3 April.*

A. G. SUNDBÄRG.
Nyutnämnd till professor i sta-
tistik vid Upsala universitet.*

V. DYBERG.
Nyutnämnd till justitieråd.*

C. O. F. LJUNGQVIST.
F. d. Kommandör i K. Flottan.
— Stockholm. 70 år 5 April.*

R. M. V. PETERSON.
Direktör. — Stockholm.
60 år 31 Mars.*

C. A. LINDMAN.
Stadsdistriktsläkare. — Hel-
singborg. 50 år 1 April.*

A. L. LESSEL.
Folkskollärarinna. — Göte-
borg. 50 år 3 April.*

W. O. QUIDING †.
F. d. Handlande. Kommunal-
man. — Karlskrona.
F. 17. † 6 April.

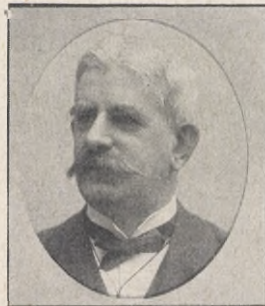
C. O. BOJJE †.
Handlande. Kommunalman. —
Stockholm. F. 33. † 4 April.

J. B. HAKELIER †.
K. Hoffotograf. — Örebro.
F. 48. † 30 Mars.

W. SCHILDT †.
Grosshandlande. — Umeå.
F. 69. † 27 Mars.*

C. A. LILLIECREUTZ †.
Friherre. Vice Häradshöfding.
— Lundboholm, Värnamo.
F. 43. † 22 Mars.*

K. G. ODÉN †.
Förste Aktuarie. — Stock-
holm. F. 46. † 4 April.*

A. O. J. KIELLMAN-GÖRAN-
SON. Komminister. — Stock-
holm. F. 51. † 3 April.*

A. M. T. E. WESTER †.
Överstelöjtnant. — Falun.
F. 61. † 6 April.*

VECKANS PORTRÄTTGALLERI

KNUT SPARRE. U-löjtn. v. Elfsb. reg.-te 56, afsk. ur krigstjenst 63; Ingick v. statens järnvägsbyggn. som nivellör 57, avancerade inom stat. järnv. till stationsinspektör, trafikdr. assistent, trafikdirektör, trafikinspektör, inspektör i K. järnv.-styrelsen 76, öfverdirektör f. banaf. därstädes 87. Innehåft olika, mera betydande kommitté- o. a. uppdrag i pensions-, trafik- m. fl. järnvägsfrågor. Deltog på sin tid i Malmö kommunala och allmänna angelägenheter såsom stadsfullmäktigt m. m. Landshöfding i Jemtlands län 95-96. Ordförande i länets Hushålln. Sällskap 96. Led. af Riksd. F. K. 99-02. Led. af Krigsvetenskaps Akad.

TEODOR HINTZE. Stud.-ex. 73, hofr.-ex. 77, ausk. v. Sk. Hofr. 78, v. häradshöfding 81, polisintendent i Stockholm 85, polismästare 99. Underståthållare sedan 1908. Företog med statsanslag utländsk studeres 85. Led. af Union internat. de droit pénal. Ordförande och led. i K. Direktionerna öfver Allm. Barnhuset, Danviks hospital, Stockholms hospital, Allm. Barnbördsstyrelse samt i Direktionen öfver sjukhuset Eira.

GUSTAF SUNDBÄRG. F. 57, stud.-ex. 75, fil. kand. 78. E. o. tjänsteman i Statist. Centr.-byrån 77 och 79; amanuens 80-82 och 88-92; aktuarie därst. 92-01, förste aktuarie sedan sistn. år. Beträffande den eminenta skicklighet och kunskap inom det statistiska vetenskapsområdet som med den i dagarna skedd professorutnämningen endast fått sitt väl förtjänta officiella erkännande, hänvisa vi till vår biografi i årg. IX:41, hvars innehåll nu vid utnämningen bör ha ett särskildt intresse.

VILHELM DYBERG. F. 60. Stud.-ex. 79, ex. t. rättegångsverken 86, auditör v. Elfsb. reg.-te 88-90, v. häradshöfd. 89, not. i Kammarkoll. 96, advokatfiskal 1900, kammarråd 01; i dagarna utnämnd till Justitieråd.

OSCAR LJUNGQVIST. Sek. löjtn. vid K. Fl. 60, kommandör i K. Fl. 96, afsktd 98, kvarstod i reserven t. o. m. 09. Led. i K. Rikshofvården 92-09 samt af ett flertal sjömil.-kommittéer. Af öfverståth.-emb. förordnad som besigtman för passagerarefartyg 1900-07.

VICTOR PETTERSON. Etablerade boktryckeriaffär i Stockholm 74, ombildad 01 under firma Victor Pettersons Bokindustri och Handelsaktiebolag. Mångårig led. af taxer.- och pröfn.-nämnderna, stadsfullmäktigt 95-03. Mångårig led. — nu vice ordf. i Stockholms stads Handverksförening. Ordförande i Sveriges pappersgrosshandlareförening; stiftare af Stockholms och Sveriges Bokbindarästareföreningar; ordf. sedan instillandet, sedan 06 hedersordförande.

CARL LINDMAN. Stud.-ex. 78, med. lic. och legit.-läkare 91, med. dr. 95. E. o. aman. vid histol. inst. i Lund 84-87, ormläk. vid Ronneby hälsobrunn 88 och 89; praktiserande läkare i Helsingborg sedan 91 och sedan 95 stadsdistriktsläkare därstädes. — Dels i denna egenskap, dels såsom läkare vid epidemisjukhuset samt såsom led. af renhållningsstyrel-

sen har L. energiskt och framgångsrikt arbetat för sin stads hygieniska och sanitära utveckling.

ANNA LESSEL. Utex. från Skara semin. 82, och vann efter en termins tjänstgöring i Lundsby den anställning vid Göteborgs folkskolorn som allmänt innehåller; jämväl lärarinna vid folkskolestyrelsens seminarium för småskollärarinnor. Är sedan 01 medlem af Centralstyrelsen för Sveriges allm. Folkskollärareförening. Mångårig sekreterare i föreningen för barnbespisning och skolioflokolonier.

AXEL FLACH. I n:o 27 uppgafs F. — på grund af uppgift som vi hade anledning tro vara korrekt — ha varit disponent för ett namngifvet bolag, hvilken uppgift senare meddelas oss vara felaktig.

WALDEMAR SCHILDT. Stud.-ex. 88, ingick S. kort tid därefter i faders affär i Umeå som han senare ensam innehade. Flerårig led. af stadsfullmäktige, vice ordförande i hälsovårdsnämnden, led. af dråtselkammaren, hämndirektionen m. m. Verkst.-direktör i Umeå ångslups ab. och i Umeå nya ångfartygs a. b.

CARL AXEL LILLIECREUTZ. Stud.-ex. 63, ex. t. rättegångsverken 69, e. o. not. i S. Hofrätt s. å., vice häradshöfding 74, e. o. kansl. i civildep. 75. Tillträdde fiedikommissat Lundboholm 90. Kommunalordförande, led. af Uthålln.-sällsk. förvaltn.-utskott, af Landbruksskolestyrelsen m. m.

KLAS ODÉN. Stud.-ex. 63, fil. kand. 72, e. o. tjänstem. i Stat. Centr.-byrån 73, fil. dr. 75, aktuarie i Stat. C.-byrån 79, förste aktuarie 85, någon tid under 05 t. f. öfverdirektör och chef för Stat. C. byran. Statistiker i Stockholms stads fattigvårdsnämnd 90-05; led. af K. Stat. Tabellkommissionen sedan 01 var O. vid olika tillfällen led. af kommittéer. Från trycket utgivit ett flertal statistiska och tabellariska verk m. m.

IMMANUEL KIELLMAN-GÖRANSON. Stud.-ex. 70, prästvigd 81, skeppspredikant å fregatten "Vanadis" under världsomseglingen 83-85, Komminister i Storkyrkoförsam. i Stockholm sedan 88. Led. af Öfverstyrelsen f. Stockholms folkskolor sedan 97, af Stockholms kyrkofullmäktige sedan 98. Utgivit från trycket predikningar, tal och smärre dikter

ARVID WESTER. U-löjtn. v. Vendes art.-regemente 82, vid Vest.-dals regemente 83, militärtattaché i Washington 98, kapt. v. gen.-staben 01, vid Hallands regemente 04, motor v. Verml. reg.-te 05, öfverlöjtnant vid Dalreg.-tet 09. W. var vid olika tider dels i utländsk krigstjenst och dels frivillig samt deltog därunder i flera fälttåg, såunda i fransk krigstjänst 95-96, frivillig och krigskorresp. i grek.-turk. kriget 97, bevästade spansk-amerik. kriget 98, deltog på eng. sida i sydafrikanska kriget 99-1900.

VECKANS DAGAR

4 april. Föreningen för skogsvård har årsmöte i Stockholm. — Meddelas att andelsföreningen *Folkbildningsteaterns* styrelse har konstituerat sig i Stockholm.

— I telegram från Rom meddelas, att expresidenten *Roosevelt* icke får audiens hos *påven*, enär han vägrat acceptera vissa villkor. — Proklamerar *sjömansstrejk* i Marseille.

5 april. Det *Stolypinska rikstagsöfningsförslaget* behandlas i *finska landtdagen*, där samtliga partier göra en enhetlig front mot detsamma, därför att det skulle kullstörta den regentbestyrna konstitutionen.

6 april. Behandlas i riksdagen socialdemokrat. partiets motioner om afskaffande af "*Åkarps-*" och "*Staojff-lagarna*" samt om reformering af straffskalan för *majestätsbrott*. Samtliga motioner afslås i båda kamrarna. — Regeringen öfverlämnar till kamrarna proposition om *elektrisk kraftstation vid Porjusfjällen*, i och för de norrbottenska vattenfällens utnyttjande.

— Meddelas att tyska regeringen beslutat göra försök till medling i den hotande konflikten inom tyska *byggnadsindustrien*.

7 april. *Svenska jägareförbundet* har årsmöte i Stockholm. — Tillkännagivits att Svenska teknologföreningens afdelning för *skeppsbyggnadskonst* hos k. m:t föreslagit införandet af *nybyggnadspremier* för att understödja den inhemska fartygsbyggnaden. — Meddelas att grosshandl. *F. G. Alha nz*, som afled den 6 mars i år (se portr. H. S. D. n:o 25), till olika välgörande ändamål *donerat* 395,000 kr.

— Meddelas att Englands och Rysslands sändebud i Teheran erinrat den *persiska regeringen* om att nämnda makter ej tillåta något intrång på sina strategiska och ekonomiska intressen i Persien — detta med anledning af att en tysk bank skulle fått koncessioner i Persien. — Den *danska lockouten* blir lyckligen avfärd.

8 april. Ångaren "*Cairndon*" från Newcastle råkar i brand å kanalen. Uppträdande scener utspelas bland de tusen passage-rarna, därvid de manliga passagerarna, mestadels ryssar och polacker, söka rädda sig genom den brutalaste hänsynslöshet mot kvinnor och barn. *Göteborgsångaren "Uppland"* och en annan ångare bärga passagerare och besättning. — Resultatet af de *sydwalesiska grufarbetarnes* omröstning föreligger; med stor majoritet antagas fredsvillkoren. — *Sjömansstrejken* i Marseille har antagit allt mer hotande proportioner. De socialistiska och nationalistiska tidningarna påstå att understatssek. Chérons ingripande än mer upphetsat de strejkande matroserna och eldarne. — Medlingsförslaget i *tyska byggnadskonflikten* strandar, hvar-efter arbetsgivarföreningens styrelse proklamerar lockout från 15 april.

9 april. Meddelas att en stockholmare, som önskar vara ökad, *donerat* 100,000 kr. till Frälsningsarméns hem i Skogsbo för fattiga mödrar och deras barn samt 54,000 kr. till Svenska fattigvårdsförbundets barnavård.

— Enligt telegram från Paris har franska regeringen nu på allvar tagit frågan om anskaffandet af en ny flotta af *styrbara*

PASTOR FREDRIK VON BODELSCHWINGH, den nu aflidne berömda tyske socialpolitikern och människovännen, ledsagande tyska kejsarinnan genom sin koloni "Hoffnungsthal".

luftballonger i öfvervägande. En ny styrbar ballong har redan af krigsministeriet inköpts, och stora beställningar förväntas.

10 april. *Svenska musiksällskapet i Berlin* har konstituerande sammanträde.

— Ny stor *Berlindemonstration* mot det prussiska rösträttsförslaget äger rum.

INNEHÅLL

Fredrik Vilhelm Hansen. — Torsten Fison Holmgren. — Gösta Malm. — Svenska statens kraftverk vid Trollhättan. — Ferdinand och Anna Boberg. — Boy-Scouts i Sverige. — Hertigparets af Södermanland nya palats. — Svenska bilder. — Brokigt utomlandsnytt. — Svenska Handelskammaren i New York. — Veckans porträttgalleri. — Veckans dagar.